

Tineretul si motivatia lecturii

Tineretul reprezinta o categorie sociala distincta avand cerinte si preferinte culturale bine determinate. In perioada 1983-1989, cu toate greutatile inerente, Biblioteca Centrala de Stat (actualmente Biblioteca Nationala) a realizat o serie de cercetari sociologice pe esantioane reprezentative prin care s-a urmarit cunoasterea principalelor dimensiuni ale lecturii tinerilor. Investigatiile au pus in lumina tendinte semnificative in aceasta privinta. Ultima dintre ele, pe tema "Tineretul si serviciile de lectura", a angrenat si specialistide la bibliotecile judetene Arges, Bacau, Botosani, Sibiu sub coordonarea B.C.S.

Printre obiectivele urmarite s-au numarat si cele referitoare la gradul de importanta pe care tinerii investigati il acorda diverselor genuri de lectura, pozitia literaturii beletristice in raport cu literatura non-beletristica, motivatia lecturii. Constatarile esite in urma analizei si interpretarii datelor statistice au confirmat concluziile enuntate de alte cercetari.

Subiectii s-au pronuntat pentru literatura istorica (12,6%). Unii tineri practica lectura literaturii tehnice (9,6%), a celei de arta (7,0%), lectura literaturii politice (6,0%), pe ultimul loc situandu-se lectura presei (2,7%). Aceasta situatie este valabila pentru toate categoriile socio-profesionale analizate, exceptie facand elevii pentru care lectura literaturii stiintifice este prioritara. Situatiade de mai sus prefigureaza o anumita configuratie a preferintelor de lectura avand ca elemente de baza domeniul beletristic si cel stiintific. Semnificativ este faptul ca paleta lecturilor este diversa, interesul crescut pentru lectura stiintifica, tehnica putandu-se explica prin faptul ca tinerii investigati sunt in plin proces de formare. Aceste date confirma concluziile unei alte cercetari sociologice realizata de B.C.S., care arata interesul foarte inalt al tinerilor pentru lectura literaturii stiintifice si tehnice. Este cert faptul ca, in prezent cartea ramane un instrument pretios pentru pregatirea profesionalaa tinerilor in consens cu formatia lor intelectuala.

Aceasta structura a tipurilor de lectura, de la cea functionala (pragmatica) pana la lectura non-functionala (estetica) si lectura de divertisment, subsumeaza motivatii specifice fiecarui domeniu preferat si abordat de tinerii subiecti.

Pentru domeniul beletristic, motivatiile lecturii reprezinta o intrepatrundere a doua planuri gnoseologice transmise prin opera literara, unul stiintific necaracteristic, iar altul estetic, propriu literaturii beletristice. Lectura literaturii beletristice este un proces complex care nu presupune o simpla transmisie de informatii de la un emitor la n receptori amorfi. De fiecare data opera literara este re-creata, fiecare cititor articuland subiectul in cauza cu propriile cunostinte, cu propria sa sa experientade viata, cu propria sensibilitate. Aceste considerente teoretice au fost demonstrate si de cercetarea noastra. Astfel, motive ca "pentru cultura generala", "pentru imbogatirea cunostintelor", "pentru imbogatirea vocabularului", "pentru informare", "necesitati profesionale" sunt dominante. Alte motive, ca "destindere", "recreere", "relaxare", "pentru amuzament", "pentru a-mi petrece placut timpul liber", vizeaza si satisfac nevoia de deconectare a omului contemporan. In sfarsit (dar nu pe ultimul loc) sunt exprimate motivatii estetice caracteristice acceptarii operei literare: "nevoia de frumos", "delectare sufleteasca" etc. Dupa cum arata unul dintre subiecti, literatura beletristica este citita pentru ca realizeaza "o imbinare intre util, frumos si placut".

Literatura stiintifica se preteaza unui consum functional de lectura, motivele lecturii in acest caz fiind: "necesitatile profesionale", "interesul profesional", "informarea documentara", "orizontul cunoasterii", "pregatirea examenelor", "completarea studiilor",

interesanta mi se pare aparitia unor motive care ating intr-un fel latura umana, creativa a lecturii literaturii stiintifice: “curiozitatea”, “dragostea pentru noutate”, “viziune asupra viitorului”. Prea putini insa dintre tinerii investigati constientizeaza perspectiva pe termen lung a lecturii literaturii stiintifice, faptul ca procesul creatiei stiintifice presupune o bunacunoastere teoretica initiala a problemei in studiu. Se confirma ca: “Literatura stiintifica realizeaza o veritabila dispersie a paturilor de cititori in relatie stransa cu pregatirea lor intelectuala, cu cultura lor anterioara”.

Motivatia lecturii pentru domeniul istoric este subliniata de dorinta de cunoastere, de informare, pasiunea pentru acest domeniu: “pentru informare, documentare”, “pentru imbogatirea cunostintelor”, “din pasiune”, “din interes profesional”, “pentru cunoasterea istoriei patriei”.

Domeniul artei este un domeniu complex, arta presupunand imbinarea a doua laturi informationale cu pondere diferita in fiecare obiect artistic receptat: informatia semantica, logica, structurala, enuntabila, traductibila si informatia estetica – aparent nestructurata si netraductibila direct si total in alte limbaje sau actiuni. Mesajul estetic este spontan, personalizat si preferential atat in raport cu semnificatia cat si cu receptorul. Mesajul estetic il ajuta pe receptor sa cunoasca lumea intr-un chip specific.

Motivatia interesului pentru arta corespunde functiei cognitive a artei care se realizeaza in toata plinatatea ei atunci cand “opera de arta reflecta lumea obiectiva in desfasurarea, izbutind sa sugereze cu mijloacele convingatoare ale artei sensul dezvoltarii realitatii prezente” (Marcel Breazu).

Motivel pur estetice – “nevoia de frumos”, “pasiunea pentru frumos”, “sensibilizarea la frumos”, “placerea pentru forme, echilibru, culori” – completeaza imaginea anterioara. In opera artistica sunt promovate anumite inclinatii sensibile si afective ce corespund structural existentei umane si provoaca o placere spirituala dezinteresata si superioara. Artă are si un rol de echilibrare in cadrul unei societati, in care omul este supus tot mai mult unei rationalitati excesive, viata moderna, in toata complexitatea ei, angajand profund rationalitatea in detrimentul sensibilitatii, duce la o dezichilibrare psihica a omului, rolul de echilibrare revenindu-I educatiei prin arta (implicit prin cartea de arta).

Domeniul politic si domeniul presei erau mai putin preferate in perioada realizarii anchetei. Nu era vorba de lipsa unei dorinte de informare, ci de respingerea unui anumit gen de informatii (ideologizate si mistificate).

In final, putem spune ca motivatiile tinerilor in planul lecturii converg catre: imbogatirea orizontului cultural, pregatirea si perfectionarea profesionala, destindere, satisfacerea omului, a lumii in care traiesc, alte interese pragmatice. Reluarea unor asemenea investigatii in noile conditii socio-culturale este necesara si productiva pentru actiunea educativa si culturala eficienta.

Octavian Mihai Sachelarie

Material publicat in “Biblioteca: Revista de bibliologie
si stiinta informarii”,
Bucuresti, 1992, nr.8